19/11/2022

Προκόπης Παυλόπουλος: Ο Ελληνικός Πολιτισμός στην υπηρεσία του Διαλόγου των Πολιτισμών

/ Επικαιρότητα

Στο Συμπόσιο Παρουσίασης Πορισμάτων και Προοπτικών του Διεθνούς Θερινού Πανεπιστημίου, που είχε ως τίτλο «Γλώσσα και Ελευθερία της Έκφρασης», ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος μίλησε με θέμα: *«Ο Ελληνικός Πολιτισμός, ως θεμελιώδης πυλώνας του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, στην υπηρεσία του Διαλόγου των Πολιτισμών»*.

Στην ομιλία του αυτή επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Στους ταραγμένους και χαλεπούς καιρούς μας, των οποίων η προοπτική διαγράφεται, δυστυχώς, ακόμη περισσότερο δυσοίωνη, κυρίως λόγω της φθίνουσας πορείας του εγχειρήματος υπεράσπισης των αρχών και αξιών του κοινού μας **Ευρωπαϊκού Πολιτισμού**, οι δυσμενείς συνέπειες για όλο το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα είναι κάτι παραπάνω από ορατές: Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και, κατ' επέκταση, η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση κάνουν «βήματα σημειωτόν» ή, ακόμη χειρότερα, βήματα προς τα πίσω, με την **Ευρωπαϊκή Ένωση** να υπολείπεται δραματικά ως προς την εκπλήρωση του εκ καταγωγής ρόλου της, και έναντι των Λαών της αλλά και ως προς την ευόδωση της πλανητικής της αποστολής. Αποστολής, η οποία συνίσταται πρωτίστως στην υπεράσπιση, σε παγκόσμια κλίμακα, του Ανθρώπου, της Ειρήνης, της Δημοκρατίας, των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης. Για να υπερασπισθούμε, λοιπόν, την κοινή μας Ευρωπαϊκή Εστία από τους κινδύνους, που την υπονομεύουν μέσα σε αυτή την εξαιρετικά κρίσιμη συγκυρία είναι ανάγκη ν' αναδείξουμε, για πολλοστή φορά, τις αρχές και τις αξίες του πρώτου, θεμελιώδους, «πυλώνα» της, ήτοι του Ελληνικού Πολιτισμού. Και, ταυτοχρόνως, ν' αναδείξουμε και την μεγάλη αλήθεια, ότι μέσω του Ελληνικού Πολιτισμού ο Ευρωπαϊκός Πολιτισμός μπορεί να υπηρετήσει αποτελεσματικά κατά κύριο λόγο τον Άνθρωπο και την Ειρήνη, συμμετέχοντας, σε ρόλο πρωτοπόρου, στον Διάλογο των Πολιτισμών.

Ι. «Ο Ευρωπαίος»

Αυτονοήτως, αρχίζω με «μαρτυρίες», προς αυτή την κατεύθυνση, διανοητών «extra muros», των οποίων η πνευματική οντότητα αλλά και αντικειμενικότητα είναι δύσκολο ν' αμφισβητηθεί. Έτσι, π.χ., το 1919 ο μεγάλος Γάλλος συγγραφέας και φιλόσοφος Paul Valéry περιέγραψε, στην πρώτη εμφάνιση του εμβληματικού δοκιμίου του «Ο Ευρωπαίος» -με τρόπο που έχει πια αποκτήσει στοιχεία αμιγούς κλασικισμού- τα διακριτικά γνωρίσματα του «Ευρωπαίου». Και πάνω στο «τρίγωνο» «Αθήνα-Ρώμη-Ιερουσαλήμ», ανέδειξε τις θεμελιώδεις αντηρίδες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Σήμερα, η θέση αυτή του Paul Valéry συνιστά την απολύτως κρατούσα άποψη, τουλάχιστον στην Ευρώπη -και δη σε θεσμικό, πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο- ως προς το ότι οι βάσεις, επί των οποίων στηρίζεται το οικοδόμημα του κοινού μας Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, είναι το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα, η θεσμική κληρονομιά της Αρχαίας Ρώμης και, μέσω του Βυζαντίου, η Χριστιανική Διδασκαλία, με κυριότερη πηγή τα κείμενα των Ευαγγελίων αλλά και των Μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας.

Α. Το «αέτωμα» του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού

Η σύνθεση των ως άνω «αντηρίδων», σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής μας αλλά και μ' εκείνα, τα οποία είναι σε θέση να προοιωνισθούν οι καιροί που

έρχονται, επιβεβαιώνει την άποψη κατά την οποία ο Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός είναι ο βασικός, σε σχέση με τους δύο άλλους, «κίονας» που στηρίζει το «αέτωμα» του Ευρωπαϊκού και, ευρύτερα, του Δυτικού Πολιτισμού.

1. Και μάλιστα ο «κίονας», ο οποίος αφορά όχι μόνο τα αμιγώς πολιτισμικά δεδομένα του Ευρωπαϊκού «πυρήνα», δηλαδή τα πολιτισμικά δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλ' ακόμη και τα, lato sensu, θεσμικά και πολιτικά του δεδομένα, τα οποία σχετίζονται με το υπόβαθρο της σύγχρονης Ευρωπαϊκής Δημοκρατίας και των εγγυήσεων προστασίας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που θεσμοθετούνται και ισχύουν εκάστοτε εντός αυτής. Ίσως κάποιοι αντιτάξουν ότι η Άμεση Δημοκρατία της Αρχαίας Ελλάδας πόρρω απέχει από την σημερινή Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, πάνω στις πολιτικές και πολιτειακές αρχές της οποίας ερείδονται θεσμικώς το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα και τα Κράτη-Μέλη του.

2. Πλην όμως είναι ιστορικώς βέβαιο ότι η σύγχρονη έννοια της Δημοκρατίας, τουλάχιστον ως προς τα «essentialia negotii» που την απαρτίζουν, έλκει την απώτερη καταγωγή της από την Άμεση Δημοκρατία της Αρχαίας Ελλάδας. Ενώ η Ελευθερία στην εποχή μας, η οποία συνιστά την πεμπτουσία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και «νομιμοποιεί» την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία - αφού η τελευταία νοείται μόνον ως διαδικασία εγγύησης της Ελευθερίας- ανατρέχει σε απαρχές που «ανέτειλαν», σχεδόν αποκλειστικώς, στην Αρχαία Ελλάδα, με «κοιτίδα» ιδίως την Στωϊκή Φιλοσοφία, όπως αυτή εξελίχθηκε μετέπειτα εντός του πεδίου της φιλοσοφικής δημιουργίας στην Αρχαία Ρώμη.

Β. Οι συνιστώσες του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος

Κάπως έτσι, τα δεδομένα του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού, ως βασικού «κίονα» του «αετώματος» του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, καθορίζουν και τις συνιστώσες του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος, όταν τούτο φθάσει στον οριστικό του προορισμό.

1. Με άλλες λέξεις στην πλήρη και ουσιαστική Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Ενοποίηση, η οποία μπορεί και πρέπει να στηριχθεί, πρωτίστως, στα θεμέλια της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, υπό όρους προστασίας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ανταποκρίνονται, μ' επάρκεια, στις μεγάλες προκλήσεις των καιρών μας. Υπ' αυτές τις προϋποθέσεις η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορέσει να διαδραματίσει και τον «πλανητικό» ρόλο, ο οποίος της αναλογεί για να υπερασπισθεί, στην σύγχρονη αλλά και σε οποιαδήποτε μελλοντική κρίσιμη συγκυρία, όχι μόνο τους Λαούς της αλλά και στόχους υπαρξιακούς, κυριολεκτικώς, για την ομαλή πορεία της Ανθρωπότητας γενικώς.

2. Στόχους, οι οποίοι απορρέουν από τον ίδιο τον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό και την

Ευρωπαϊκή Δημοκρατία, όπως είναι, κυρίως, η εμπέδωση της Ειρήνης, του Ανθρωπισμού, της Δημοκρατίας και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, υπό όρους Δικαιοσύνης. Κατ' εξοχήν δε υπό όρους Κοινωνικού Κράτους Δικαίου και, επέκεινα, Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

II. Γιατί και πώς η Ευρώπη δεν νοείται χωρίς τις «φερτές ύλες» του Ελληνικού Πολιτισμού

Αυτή η, οιονεί «δεσπόζουσα», θέση του Ελληνικού Πολιτισμού, ως θεμελιώδους «αντηρίδας» του Ευρωπαϊκού και του εν γένει Δυτικού Πολιτισμού, αναδεικνύεται και αποδεικνύεται κυρίως από τα εξής δύο, αδιαμφισβήτητα ιστορικώς, δεδομένα.

Α. Η πορεία προς την Αναγέννηση

Από την μια πλευρά, η ίδια η ιστορία του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού επιβεβαιώνει την αλήθεια, ότι δίχως την συμβολή της Αρχαίας Ελλάδας και του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος η πορεία της Ευρώπης προς την Αναγέννηση είτε θα είχε καθυστερήσει δραματικά είτε -και αυτό είναι ακόμη πιο ουσιαστικό- δεν θα είχε ποτέ την γνωστή της σήμερα τελική κατάληξη, με όλες τις εντεύθεν συνέπειες όχι μόνο στο ειδικότερο πολιτισμικό, αλλά και στο πολύ ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο. Άλλωστε, τα στοιχεία της Αναγέννησης, ουσιαστικώς στο σύνολό τους, φέρουν έντονα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού. Σε σημείο ώστε χωρίς τον υπολογισμό της κορυφαίας συνεισφοράς του, η Αναγέννηση θα εμφανιζόταν ως ένα «absurdum» της Ιστορίας, δίχως ρίζες καταγωγής και, επομένως, δίχως την δυνατότητα καταχώρισής της στα εμβληματικά επιτεύγματα της όλης δημιουργίας του Ανθρώπου.

Β. Η προοπτική του Διαλόγου των Πολιτισμών

Και, από την άλλη πλευρά, η ως άνω ιδιοσυστασία του Ελληνικού Πολιτισμού, κατά την πορεία του μέσα στους αιώνες, καθιστά την Ελλάδα «ιδανικό» επίκεντρο για την διαμόρφωση των προϋποθέσεων αναφορικά με την αποτελεσματική ανάπτυξη στην πράξη του Διαλόγου των Πολιτισμών, σύμφωνα με τον προορισμό του. Που, όπως θα επισημανθεί αναλυτικότερα στην συνέχεια, δεν είναι άλλος από την εμπέδωση της ειρηνικής συνύπαρξης και της εξίσου ειρηνικής συνδημιουργίας των Λαών, ιδίως στην ταραγμένη εποχή που βιώνουμε.

1. Καθένας λοιπόν αντιλαμβάνεται, στο πεδίο αυτό της σύγχρονης «δυστοπικής» συγκυρίας, από τις επώδυνες επιπτώσεις της οποίας δοκιμάζεται δεινώς ο Άνθρωπος, ο Ανθρωπισμός και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου, πόσο ο κατά τ' ανωτέρω Διάλογος των Πολιτισμών συνθέτει μια conditio sine qua non αυτής ταύτης της επιβίωσης της Ανθρωπότητας, εφόσον θέλει να διατηρήσει τα παραδοσιακά διακριτικά της γνωρίσματα. Γνωρίσματα, τα οποία εκπορεύονται από

την βαθύτερη ουσία του Ανθρωπισμού, που συνίσταται στην άνευ «εκπτώσεων» υπεράσπιση της αξίας του Ανθρώπου και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του.

2. Σε αυτή την αποστολή η Ελλάδα, ως Κράτος-Μέλος -και μάλιστα αναπόσπαστο τμήμα- της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να συνεισφέρει τα μέγιστα προς την κατεύθυνση της επιτέλεσης του πλανητικού της ρόλου, οι βασικές προτεραιότητες του οποίου απαριθμήθηκαν αμέσως προηγουμένως.

Γ. Η Ευρώπη, ως «κληρονόμος» και «δωρεοδόχος» του Ελληνικού Πολιτισμού, μπροστά στις μεγάλες προκλήσεις του μέλλοντος
Η προμνημονευόμενη σύγχρονη, ταραγμένη και εντελώς απρόβλεπτη από πλευράς εξελίξεων, διεθνής συγκυρία αποδεικνύει, δυστυχώς, ότι ορισμένοι «πρωταγωνιστές» στο διεθνές γίγνεσθαι βρίσκονται «απέναντι» στην προοπτική μιας ισχυρής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είτε ευθέως και απροκαλύπτως, επειδή θέλουν να «μονοπωλήσουν», για τους δικούς τους ιδιοτελείς υπολογισμούς -οικονομικούς και άλλους- την όλη διαμόρφωση της Διεθνούς Σκηνής. Είτε εμμέσως, διότι υποτιμούν την σημασία του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος ως προς την δυνατότητά του να διαδραματίσει έναν πλανητικό ρόλο, ικανό να διασφαλίσει την ομαλή πορεία της Ανθρωπότητας προς το μέλλον. Ρόλο, μάλιστα, τον οποίο οι δυνάμεις αυτές ουδεμία διάθεση έχουν να υπηρετήσουν, «εγκλωβισμένες» στις «αγωνίες» τους ή και στις «φαντασιώσεις» τους, που καλλιεργούνται στο πλαίσιο μιας μορφής επίδειξης δύναμης υπό όρους ουτοπικού «σολιψισμού».

1. Είναι ώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση, συνειδητοποιώντας ότι είναι «κληρονόμος» αλλά και προνομιακή «δωρεοδόχος» του Ελληνικού Πολιτισμού, ταυτοχρόνως δε και «ανάδοχος» των θεμελιωδών αρχών και αξιών του, να πάρει την μεγάλη απόφαση, προκειμένου να δώσει και την μεγάλη απάντηση: Αναλογιζόμενη τα «σημεία των καιρών», με βάση την Ιστορία της και τον Πολιτισμό της, έχει ιστορικό χρέος να φέρει σε πέρας την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και να ολοκληρώσει το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα, όπως το οραματίσθηκαν εκείνοι που έθεσαν τα θεμέλια της ίδρυσής του, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και με την αμέριστη συμπαράσταση των Κρατών-Μελών της και των Πολιτών της, να διασφαλίσει το μέλλον των Λαών της αλλά και τις εγγυήσεις της δημιουργικής πορείας της Ανθρωπότητας υπό όρους Ειρήνης, Ανθρωπισμού, Δημοκρατίας και Δικαιοσύνης.

2. Ο δρόμος αυτός είναι βεβαίως μοναχικός, αν αναλογισθεί κανείς τον κυνισμό που διακρίνει τις προθέσεις των «ισχυρών», παγκοσμίως, για το μέλλον του Πλανήτη. Όμως είναι αυτή η, οπωσδήποτε «επώδυνη», «μοναξιά» που μπορεί να καταξιώσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στην συνείδηση των υπεύθυνων Πολιτών της. Κάτι το οποίο συνιστά εγγύηση και για την συνοχή της και για την αναγνώριση της

αξίας καθώς και του αντίστοιχου κύρους της, παγκοσμίως. Άλλωστε, και αφού η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε για να φέρει σε πέρας μια τέτοια, παγκόσμιας εμβέλειας, αποστολή, είτε θ' αρθεί στο ύψος των περιστάσεων, με «οδηγό» της τον Ελληνικό Πολιτισμό. Είτε θα καταλήξει συγκυριακό «απομεινάρι», μεταξύ πολλών άλλων, στο «δισάκι» της Ιστορίας, αυτού του «αμείλικτου κριτή» της συμβολής καθενός στο ν' αφήσει τα δικά του θετικά ίχνη πάνω στην αδιάλειπτη διαδρομή της.

ΙΙΙ.Ο Διάλογος μεταξύ Δύσης και Ανατολής

Επεκτείνοντας, αναδρομικώς, μέσα στο χρόνο τις σκέψεις που προηγήθηκαν, με βάση αμάχητα πλέον ιστορικά τεκμήρια πρέπει να δεχθούμε ότι η νίκη των Ελλήνων κατά τους Μηδικούς Πολέμους -νίκη που επισφράγισαν η Μάχη των Θερμοπυλών και η Ναυμαχία της Σαλαμίνας- σηματοδότησε και το όριο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, ιδίως υπό την έννοια ότι τότε οι Έλληνες υπερασπίσθηκαν, μέσ' από τις αρχές της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας και απέναντι στον ανελεύθερο και δογματικό δεσποτισμό, τα θεμέλια του οικοδομήματος αυτού τούτου του Πολιτισμού τους.

Α. Αθήνα, Ρώμη, Ιερουσαλήμ

Στην ουσία, οι Έλληνες υπερασπίσθηκαν τον Πολιτισμό του ελεύθερου Πνεύματος της Γνώσης και της Επιστήμης, ο οποίος αναζητεί, αδιαλείπτως, την Αλήθεια και δεν συμβιβάζεται με την «αυθεντία» του δόγματος και της «κατεστημένης» άποψης.

1. Ο διαχρονικός πολιτισμικός «απόηχος» των Μηδικών Πολέμων

Άρα, την εποχή εκείνη οι Έλληνες υπερασπίσθηκαν τον Πολιτισμό, ο οποίος όχι μόνον αποτελεί, σήμερα και στο μέλλον, τον πρώτο πυλώνα του κοινού μας Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, που προέκυψε ακριβώς μέσ' από την προμνημονευόμενη χάραξη του ορίου μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

α) Αλλά, επιπλέον, γονιμοποίησε, με καθοριστικό τρόπο, τόσο τον δεύτερο πυλώνα του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, την Αρχαία Ρώμη. Δοθέντος ότι οι πνευματικοί της ορίζοντες -ακόμη δε και οι απαρχές της κορυφαίας, για τα δεδομένα της εποχής, Νομικής Επιστήμης που ανέπτυξε- διαμορφώθηκαν μέσ' από το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα, ιδίως σε ό,τι αφορά την Λογοτεχνία και την Φιλοσοφία. Ας αναχθούμε εδώ στον κορυφαίο αρχαιογνώστη Johann Joachim Winckelmann ο οποίος, ιδίως στο έργο του για την Ιστορία της Τέχνης στην Αρχαιότητα, απέδειξε ότι, με βάση την Επιστήμη και την Τέχνη, ο Ρωμαϊκός Πολιτισμός ήταν, περισσότερο, συνέχεια αλλά και δύναμη εμπλουτισμού -κυρίως στους τομείς της Φιλοσοφίας και της Τέχνης- του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού (βλ. «Geschichte der Kunst des Altertums», 1764).

β) Όσο και τον τρίτο πυλώνα του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, εκείνον που στηρίζεται στην Χριστιανική Διδασκαλία. Πολλώ μάλλον όταν οι ίδιοι οι Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας το ομολογούν, ευθέως και ευθαρσώς. Το πιστοποιούν π.χ. ο Μέγας Βασίλειος, στο νουθετήριο παιδαγωγικό δοκίμιό του «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφέλοιντο λόγων» και ο Ιωάννης Δαμασκηνός. Ο οποίος, στο έργο του «Πηγή Γνώσεως», παραδεχόταν «τά κάλλιστα τῶν παρ' Ἕλλησι σοφῶν», θεωρώντας ότι κάθε τι αγαθό «παρά Θεού τοῖς ἀνθρώποις δεδώρηται».

2. Η ιδιαιτερότητα του Βυζαντίου

Πρέπει να επισημανθεί, εντελώς συνοπτικά, σε αυτό το σημείο ότι το ως άνω κεκτημένο του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού πολλά οφείλει, ως προς την διαμόρφωσή του και διαιώνισή του και στο Βυζάντιο.

α) Το οποίο, έτσι, όχι μόνο δεν υπήρξε μέρος του Μεσαίωνα αλλά, όλως αντιθέτως, δίχως αυτό η Αναγέννηση θα είχε αργήσει πολύ να φανεί ή, ίσως, δεν θα είχε καν υπάρξει υπό την μορφή που την ξέρουμε σήμερα. Όλα αυτά επιτρέπουν, επίσης, την συναγωγή του συμπεράσματος, ότι ο ρόλος της Ελλάδας και του Πολιτισμού της, όπως τον ανέδειξε η έκβαση των Μηδικών Πολέμων μέσ' από την χάραξη του ορίου μεταξύ Ανατολής και Δύσης, δεν έχει χάσει τα βασικά του συστατικά στοιχεία.

β) Ευλόγως δε μπορεί κάποιος να ισχυρισθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των εντελώς σύγχρονων γεωπολιτικών συνθηκών, a fortiori ο ρόλος της Ελλάδας και

του Πολιτισμού της στις μέρες μας αποκτά νέες, ακόμη πιο σημαντικές, διαστάσεις, αν αναλογισθούμε την ουσία του πραγματικού Διαλόγου των Πολιτισμών. Καθώς και την αναγκαιότητα του Διαλόγου αυτού μέσα στην τρέχουσα διεθνή συγκυρία.

Β. Ο Διάλογος των Πολιτισμών

Οι κατά τ΄ ανωτέρω διαπιστώσεις, ως προς το τι σηματοδότησαν τότε οι Μηδικοί Πόλεμοι αναφορικά με το όριο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, μας φέρνουν -φυσικά τηρουμένων όλων των ιστορικών αναλογιών και λαμβανομένης υπόψη της αντίστοιχης, αδήριτης, ιστορικής απόστασης μεταξύ του χθες και του σήμερα– στα όσα τεκταίνονται επί των ημερών μας στην ευρύτερη περιοχή μας.

1. Ένα όριο που ενώνει

Δύσκολα μπορεί ν΄ αμφισβητήσει κανείς ότι η Ελλάδα, πιστή ανά τους αιώνες στις ιστορικές της παρακαταθήκες, παραμένει -και μάλιστα υπό την συγκυρία της «φλεγόμενης» από τις πολεμικές συγκρούσεις ευρύτερης περιοχής μας- ένα είδος «ακραίου ορίου» της Δύσης προς την Ανατολή, εκπροσωπώντας πάντοτε, μέσω του Ελεύθερου Πνεύματος και του Πολιτισμού της, την γνήσια και ανιδιοτελή υπεράσπιση του Ανθρωπισμού, της Ειρήνης, της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας.

α) Όριο το οποίο, όμως, δεν είναι προορισμένο να διχάζει και να διευρύνει τις αποστάσεις ανάμεσα στην Δύση και στην Ανατολή. Αλλά, όλως αντιθέτως, κατ΄ εξοχήν μέσω της ιστορικής του διαδρομής αλλά και της ιστορικής του προοπτικής, να χτίζει γέφυρες επικοινωνίας με την Ανατολή. Γέφυρες Ειρήνης, ειρηνικής συνύπαρξης και συνδημιουργίας. Με κυριότερη γέφυρα εκείνη του ισότιμου και εποικοδομητικού Διαλόγου των Πολιτισμών, αφού για τους Έλληνες δεν νοείται «σύγκρουση» μεταξύ Πολιτισμών, τουλάχιστον εκείνων που δικαιολογούν την δημιουργία τους, την ουσία τους και την κατά τον προορισμό τους αποστολή τους.

β) Απλώς ενίοτε, όπως δυστυχώς συμβαίνει και στην εποχή μας, οι Πολιτισμοί, για πολλές και διαφορετικές αιτίες, περιχαρακώνονται μέσα στο πεδίο τους και απομονώνονται, δημιουργώντας μεταξύ τους ένα, φαινομενικώς «αγεφύρωτο», χάσμα. Αυτό το χάσμα έχει ως αποστολή να «γεφυρώσει» ο διάλογος των Πολιτισμών, για τον οποίο έγινε λόγος, και στον οποίο η Ελλάδα, μ’ εφόδιο την ιστορική της κληρονομιά, μπορεί και πρέπει να πρωταγωνιστήσει, κατά τρόπο μάλιστα ιδανικό.

2. Η «έμφυτη» κλίση του Ελληνικού Πολιτισμού προς τον διάλογο.

Αυτή η, οιονεί «έμφυτη», κλίση του Ελληνικού Πολιτισμού να διαλέγεται, αρμονικά και αποτελεσματικά, με άλλους Πολιτισμούς, ιδίως δε με τους Πολιτισμούς της

Ανατολής, πολλά οφείλει στην Ελληνική Γλώσσα, λόγω του άρρηκτου δεσμού της με τον Πολιτισμό μας.

α) Δεσμού, ο οποίος προκύπτει -σύμφωνα με όσα αναλύθηκαν εκτενώς- από το ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός υπήρξε, εξ υπαρχής, Πολιτισμός ιδίως του γραπτού λόγου. Με την έννοια ότι είναι το αποτέλεσμα της γραπτής διατύπωσης και αποτύπωσης των κάθε είδους -και, ιδίως, των μεγάλων- πνευματικών δημιουργημάτων και κατακτήσεων. Ο γραπτός λόγος όμως είναι το μέσο, με το οποίο η γλώσσα πορεύεται στην αιωνιότητα. Άρα, στην βάση του γραπτού λόγου είναι η γλώσσα. Έτσι, η Ελληνική Γλώσσα κατέστη όχι μόνο το μέσο επικοινωνίας ενός Λαού και ενός Έθνους γενικότερα, αλλά και το όργανο διαμόρφωσης της Παιδείας, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα του Ελληνικού Πολιτισμού, από την γέννησή του ως την μέχρι σήμερα εξέλιξή του.

β) Υπ’ αυτό το πρίσμα η Ελληνική Γλώσσα αποτελεί, δίχως υπερβολή -λόγω της επικοινωνιακής της ιδιομορφίας και του αντίστοιχου και συνακόλουθου «χαρίσματός» της- το πιο πρόσφορο όχημα στο εγχείρημα εμπέδωσης του Διαλόγου των Πολιτισμών. Σε ορισμένους, ο ισχυρισμός αυτός μπορεί να φανεί υπερβολικός, όταν βεβαίως η επιχειρηματολογία επικεντρώνεται αποκλειστικώς και μόνο στο πόσο ευρέως ομιλείται μια γλώσσα. Και ναι, είναι αλήθεια ότι στο σύγχρονο διεθνές γίγνεσθαι η Ελληνική Γλώσσα δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως τρέχουσα καθομιλουμένη. Όμως, το προαναφερόμενο επικοινωνιακό «χάρισμα» της Ελληνικής Γλώσσας οφείλεται στο ότι, ως γλώσσα, πάνω στην βάση της οποίας δημιουργήθηκε, από τα πρώτα της στάδια, η Επιστήμη, είναι και θα είναι διαρκώς «παρούσα» κυρίως στο ειδικό λεξιλόγιο της Διεθνούς Επιστημονικής Κοινότητας, δημιουργώντας αναντικατάστατους «κοινούς τόπους» επικοινωνίας μεταξύ των μελών της, που λειτουργούν ως και σε διεπιστημονικό επίπεδο.

Για να διακριβώσει κανείς την αλήθεια του επιχειρήματος αυτού δεν έχει παρά ν’ αναζητήσει και να βρει την Ελληνική Γλώσσα, παρούσα και με αμείωτο δυναμισμό, στην ορολογία, η οποία ισχύει σε κάθε επιστημονικό πεδίο. Και μάλιστα σε οποιοδήποτε πολιτισμικό και γλωσσικό πλαίσιο εντάσσεται το πεδίο αυτό, από την Δύση ως την Ανατολή. Συμπερασματικώς, η Ελληνική Γλώσσα αποτελεί ένα, μοναδικό μάλιστα παγκοσμίως, είδος κοινού «γλωσσικού νομίσματος», το οποίο ισχύει σε όλο το φάσμα της πνευματικής δημιουργίας, άρα και της Επιστήμης, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό πλαίσιο, εντός του οποίου λειτουργεί και «παράγει» το φάσμα τούτο. Και υπό την έποψη αυτή η Ελληνική Γλώσσα, ως κοινή επικοινωνιακή συνισταμένη του Παγκόσμιου Πολιτισμού, διευκολύνει, τα μέγιστα, τον Διάλογο των Πολιτισμών. Αφού κάθε πολιτισμική δημιουργία μπορεί, ως προς τον πυρήνα της, να εκφράζεται με τα «σήματά» της και να τα εκπέμπει για να

διαδοθούν ευρέως, urbi et orbi.»